

Ochrona socjalna i integracja społeczna w Europie – kluczowe fakty i liczby

Komisja Europejska publikuje dzisiaj coroczne sprawozdanie na temat trendów w państwach członkowskich dotyczących wspólnych celów strategii UE w sprawie ochrony socjalnej i integracji społecznej¹. Poniżej przedstawiono główne punkty sprawozdania².

- W 2006 roku 16% Europejczyków było zagrożonych ubóstwem.
- Pomimo ogólnej poprawy sytuacji na rynkach pracy 9,3% dorosłych w wieku produkcyjnym mieszka w gospodarstwach domowych bez osób pracujących, a 8% osób zatrudnionych żyje poniżej progu ubóstwa.
- Transfery socjalne obniżają ryzyko ubóstwa w UE średnio o 38%, jednak ich wpływ waha się od poniżej 10% do niemal 60% w poszczególnych krajach Unii.
- W 2007 roku zatrudnienie starszych pracowników osiągnęło poziom 45%, w porównaniu z 37% w roku 2001.
- Istniejące systemy emerytalne ogólnie zmniejszyły ubóstwo wśród starszych osób, jednak samotne starsze kobiety są dużo bardziej narażone niż samotni mężczyźni (28% w porównaniu z 20%).
- W przyszłości większa część dochodów emerytów będzie prawdopodobnie pochodzić z emerytur prywatnych.
- Obecnie oczekiwana długość życia kobiet wynosi 82 lata, a mężczyzn 76 lat. Jest to skutek wydłużenia życia kobiet o 4 lata, a mężczyzn o 5 lat w ciągu ostatnich 20 lat.
- Różnica pomiędzy długością życia w krajach europejskich wynosi 8 lat dla kobiet i 13 lat dla mężczyzn.
- Całkowite wydatki na opiekę zdrowotną wzrosły w UE w ostatnich 20 latach. Dzisiaj wahają się pomiędzy 10% PKB lub więcej w niektórych krajach a 6% lub mniej w innych.

Integracja społeczna

Ilu Europejczyków żyje w ubóstwie?

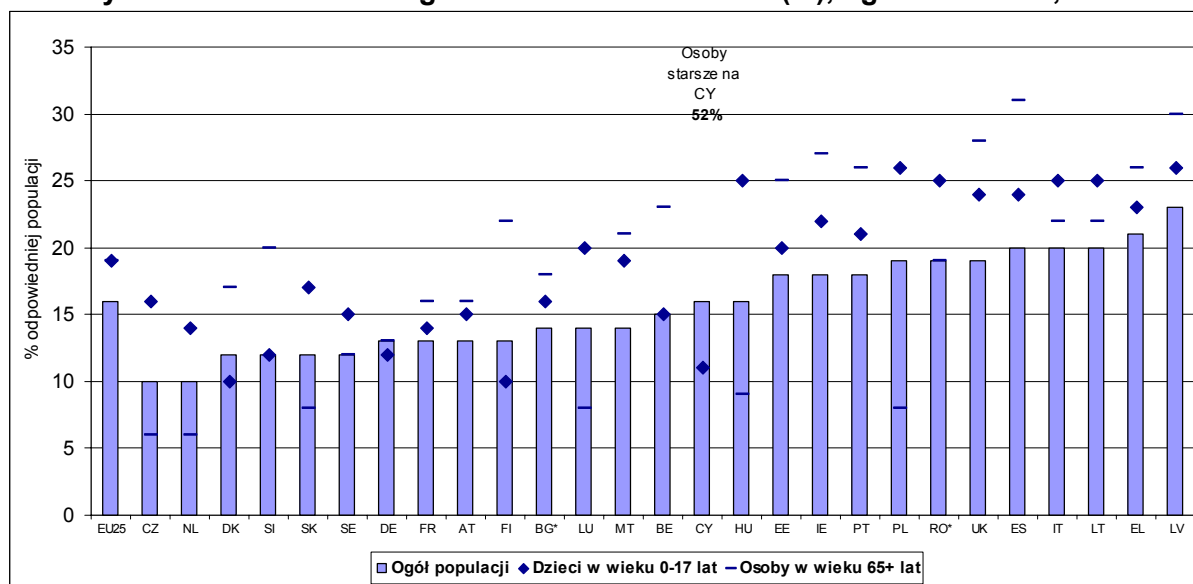
¹ http://ec.europa.eu/employment_social/spsi/the_process_en.htm

² Monitorowanie postępów w osiąganiu celów europejskiej Strategii na rzecz ochrony socjalnej i integracji społecznej, dokument roboczy służb Komisji SEC(2008) XXXX. Zob. http://ec.europa.eu/employment_social/spsi/docs/social_inclusion/2008/omc_monitoring_en.pdf

W 2006 roku 16% obywateli UE-27 żyło poniżej progu ubóstwa zdefiniowanego jako 60% mediany dochodów w ich kraju. Wspomniana sytuacja może utrudniać im pełny udział w życiu społecznym. Wskaźnik osób ubogich waha się od 10% w Czechach i Holandii do 21-23% w Grecji i na Łotwie.

Dzieci są często bardziej zagrożone ubóstwem niż reszta populacji (19% w UE-27). Tak jest w większości krajów za wyjątkiem państw nordyckich, Grecji, Cypru i Słowenii. Główne czynniki wpływające na poziom ubóstwa wśród dzieci w UE to sytuacja rodziców na rynku pracy oraz skuteczność interwencji rządu w postaci zasiłków dla osób o niskich dochodach oraz zapewnienia usług wspierających, na przykład opieki nad dziećmi. Sprawdza się to szczególnie w przypadku samotnych rodziców, z których 32% jest zagrożonych ubóstwem.

Rysunek 1: Wskaźnik zagrożenia ubóstwem w UE (%), ogółem i dzieci, 2006

Źródło: EU-SILC (2006); rok dochodowy 2005; za wyjątkiem UK (rok dochodowy 2006) i IE (ruchomy okres odniesienia dochodu 2005-06); BG: Krajowe badanie budżetów gospodarstw domowych 2006.

Standard życia osób „ubogich” różni się w poszczególnych krajach UE. W państwach bałtyckich, na Węgrzech, w Polsce i na Słowacji osoby zagrożone ubóstwem żyją za mniej niż 200 euro miesięcznie, podczas gdy w Danii, Irlandii, Luksemburgu, Finlandii i Wielkiej Brytanii próg ubóstwa wynosi 900 euro miesięcznie. Biorąc pod uwagę różnice w kosztach utrzymania (wartości wyrażone w parytetach siły nabywczej - PPS), miesięczne dochody osób zagrożonych ubóstwem wahają się pomiędzy 230 euro PPS a 890 euro PPS (i aż do 1400 euro PPS w LU). Oznacza to, że standard życia ubogich osób jest 3,5 razy wyższy w najbogatszych krajach UE niż w krajach najbiedniejszych.

Czy poprawa sytuacji na rynkach pracy przyczyniła się do integracji społecznej?

Obserwowana od 2000 roku ogólna poprawa sytuacji na rynkach pracy miała zazwyczaj ograniczony wpływ na najbardziej wykluczonych obywateli UE. Liczba osób zamieszkujących gospodarstwa domowe bez osób pracujących nadal jest duża, pomimo niedawnych zmian na lepsze. Ubóstwo osób pracujących oraz integracja imigrantów na rynku pracy stanowią rosnący problem w większości państw członkowskich.

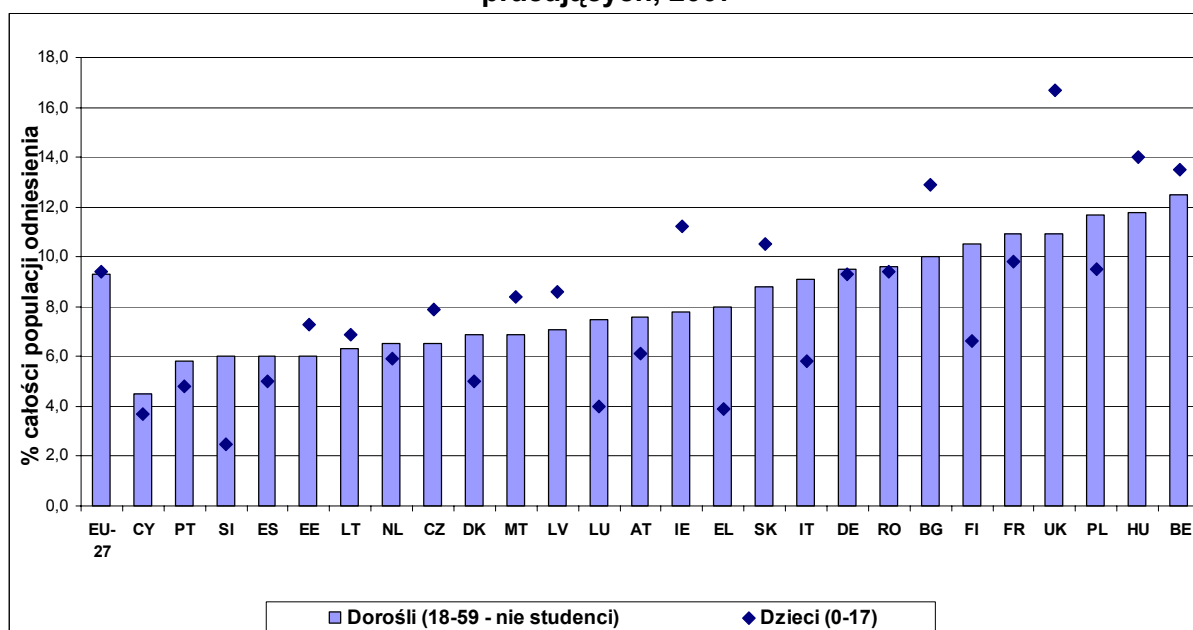
Ilu Europejczyków mieszka w gospodarstwach domowych bez osób pracujących?

W 2007 roku prawie 9,3% dorosłych w wieku produkcyjnym (18-59 lat, z wyłączeniem studentów) z krajów UE-27 mieszkało w gospodarstwach domowych, w których nikt nie pracował za wynagrodzenie. Wskaźnik wahał się od 4,5% na Cyprze do 11% lub więcej w Belgii, Francji, na Węgrzech, w Polsce i Wielkiej Brytanii. Zazwyczaj w gospodarstwach domowych bez osób pracujących mieszkał podobny odsetek dzieci – 9,4% w UE-27 w 2007

roku. Jednak w niektórych krajach bezrobocie dotyka rodziny z dziećmi bardziej niż w innych. Odsetek dzieci mieszkających w gospodarstwach domowych bez osób pracujących znacznie różni się wśród państw członkowskich, od 2,5% na Słowenii do 16,7% w Wielkiej Brytanii. Życie w gospodarstwie domowym, w którym nikt nie pracuje, wpływa zarówno na obecne warunki życiowe dzieci oraz warunki ich rozwoju ze względu na brak odpowiedniego wzorca osobowego.

Przeciętnie gospodarstwa domowe w UE bez osób pracujących zaczęły odczuwać korzyści z ogólnej poprawy sytuacji na rynku pracy dopiero w ciągu ostatnich 2 lat (-0,9 punktów procentowych między 2005 a 2007 rokiem). Jest zbyt wcześnie, aby móc ocenić, czy ten spadek będzie trwały i znaczący. Ze zmian nie skorzystały w takim samym stopniu rodziny z dziećmi. Odsetek dzieci żyjących w gospodarstwach domowych bez osób pracujących spadł pomiędzy rokiem 2005 a 2007 jedynie o 0,3 p.p..

Rysunek 2: Dorośli i dzieci mieszkający w gospodarstwach domowych bez osób pracujących, 2007

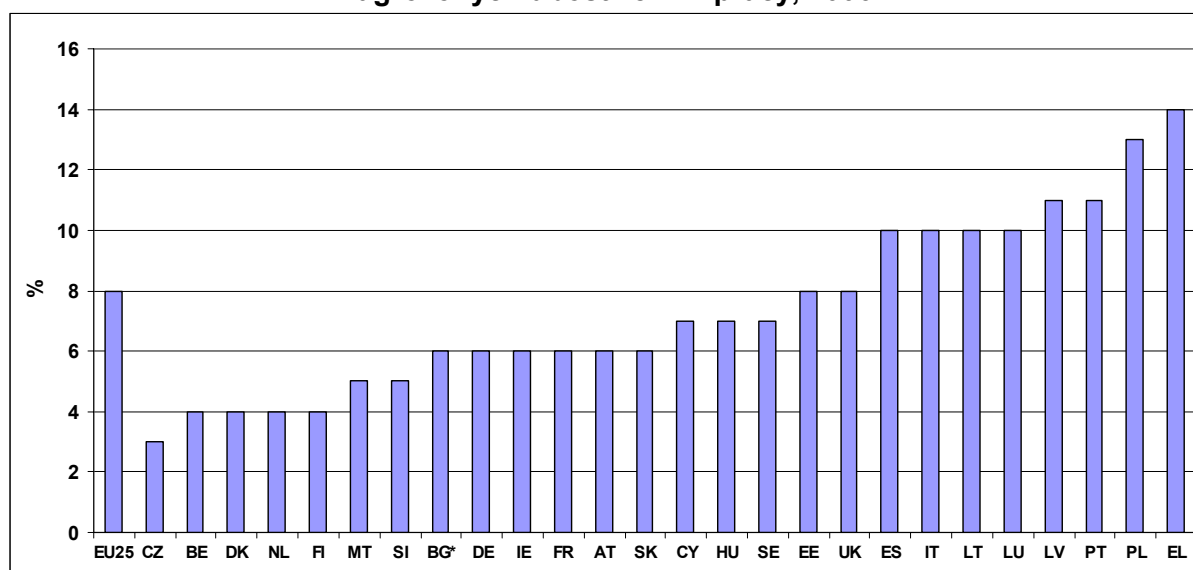

Źródło: Eurostat: Badanie siły roboczej, wyniki wiosenne, brak danych dla SE

Co z ubóstwem wśród osób zatrudnionych?

Zatrudnienie nie zawsze chroni przed zagrożeniem ubóstwem. W 2006 roku 8% zatrudnionych obywateli UE-25 (w wieku 18 lat lub więcej) żyło poniżej progu ubóstwa i tym samym miało trudności w pełnym udziale w życiu społecznym. Wskaźnik wahał się od 4% lub mniej w Czechach, Belgii, Danii, Holandii i Finlandii do 13% w Polsce i 14% w Grecji. Ubóstwo w pracy wiąże się z niskim wynagrodzeniem, niskimi kwalifikacjami, niepewnością zatrudnienia i często przymusową pracą w niepełnym wymiarze godzin. Związane jest także z rodzajem gospodarstwa domowego zamieszkiwanego przez pracowników oraz ze statusem majątkowym pozostałych domowników. Na przykład w przypadku gospodarstwa domowego z dziećmi model rodziny z jedną osobą zarabiającą nie wystarcza, aby wyeliminować zagrożenie ubóstwem.

Rysunek 3: Ubóstwo wśród zatrudnionych: wskaźnik osób w wieku 18 lat i powyżej zagrożonych ubóstwem w pracy, 2006

Źródło: EU-SILC (2006); rok dochodowy 2005; za wyjątkiem UK (rok dochodowy 2006) i IE (ruchomy okres odniesienia doходу 2005-06); BG: Krajowe badanie budżetów domowych 2006; brak danych dla RO

Co z sytuacją imigrantów na rynkach pracy?

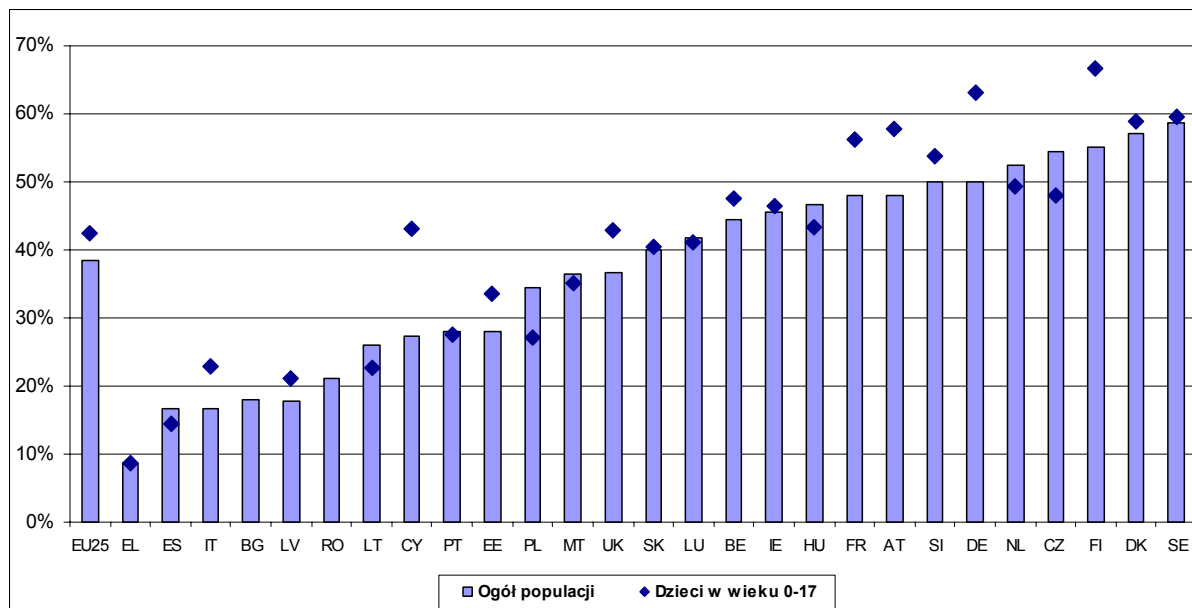
W 2007 roku stopa zatrudnienia imigrantów urodzonych poza UE wynosiła 2,6 punktów procentowych mniej niż populacji państwa przyjmującego, co stanowi różnicę podobną do tej odnotowanej w 2006 roku (2,7 p.p.). Liczba ta zacierza wyraźne różnice występujące pomiędzy państwami UE. W Hiszpanii, Grecji, we Włoszech lub w Portugalii, gdzie migracja stanowi nowe zjawisko, stopa zatrudnienia migrantów przewyższa stopę zatrudnienia rdzennej populacji. Z kolei w Belgii, Danii, Niemczech, Francji, Austrii, Szwecji i Wielkiej Brytanii odsetek zatrudnionych migrantów jest niższy od wskaźnika zatrudnienia rdzennej populacji, a różnice w zatrudnieniu wahają się od 6% w Wielkiej Brytanii do 16% w Danii.

W jakim stopniu transfery socjalne zmniejszają zagrożenie ubóstwem?

Transfery socjalne inne niż emerytury (na przykład zasiłki dla bezrobotnych, rodzinne lub mieszkaniowe) zmniejszą zagrożenie ubóstwem w UE średnio o 38%. Gdyby nie wszystkie transfery socjalne, średnie zagrożenie ubóstwem w państwach członkowskich UE wynosiłoby 26% (w przeciwieństwie do 16% po otrzymaniu wsparcia ze strony państwa). Transfery socjalne są najskuteczniejsze w Czechach, Niemczech, Holandii, na Słowenii i w państwach nordyckich, gdzie obniżają poziom ubóstwa o 50% lub więcej. Inaczej jest w Bułgarii, Grecji, we Włoszech i na Łotwie, gdzie transfery socjalne zmniejszają zagrożenie ubóstwem jedynie o 18% lub mniej.

Wpływ transferów socjalnych na obniżanie zagrożenia ubóstwem jest większy w przypadku **dzieci**, dla których średnia europejska w 2006 roku osiągnęła 42%. Tak jest w większości państw UE za wyjątkiem BE, CZ, MT, NL, PL, PT i SK, gdzie odsetek jest nieco mniejszy. W krajach nordyckich, DE, FR i AT transfery socjalne (inne niż emerytury) zmniejszają zagrożenie ubóstwem wśród dzieci o ponad 55%, zaś w EL i ES redukcja wynosi mniej niż 20% (także dla ogółu populacji).

Rysunek 4: Wpływ transferów socjalnych (z wyłączeniem emerytur) na wskaźnik zagrożenia ubóstwem ogółu populacji i dzieci, 2006 — %

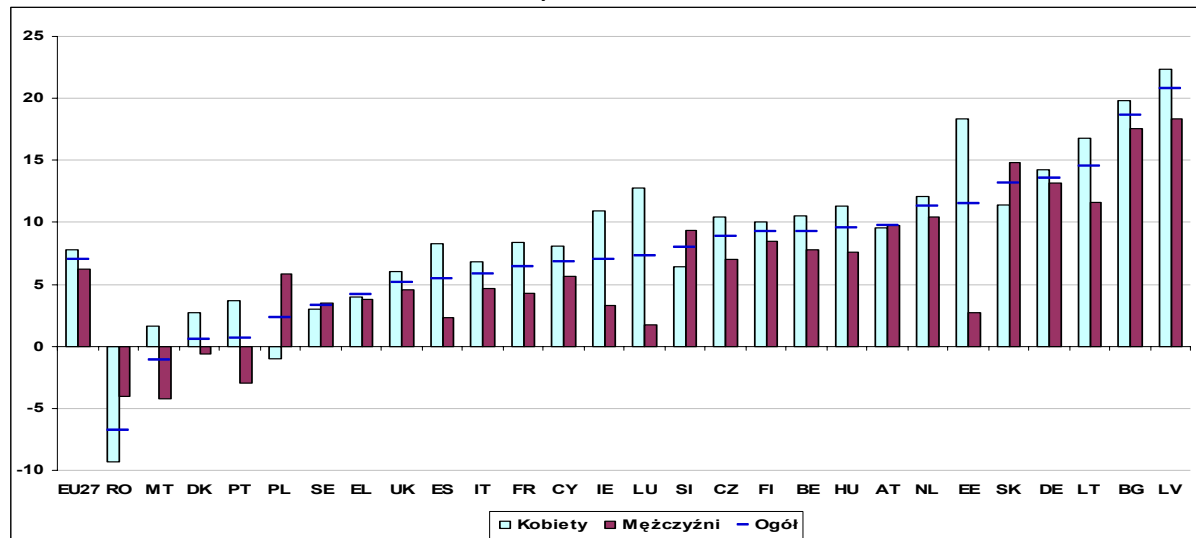
Źródło: EU-SILC (2006); rok dochodowy 2005; za wyjątkiem UK (rok dochodowy 2006) i IE (ruchomy okres odniesienia dochodu 2005-06); BG: Krajowe badanie budżetów domowych 2006; brak danych dla RO

Emerytury

Dlaczego zatrudnienie jest ważne dla emerytur?

Jednym ze sposobów na zapewnienie stabilności systemów emerytalnych i odpowiedniego poziomu dochodów dla emerytów jest wydłużenie życia zawodowego. Celem strategii lizbońskiej jest osiągnięcie do 2010 roku 50% poziomu zatrudnienia wśród starszych pracowników. W 2007 roku wskaźnik zatrudnienia tej grupy pracowników w krajach UE-25 wynosił 45%, w porównaniu z 37% w 2001 roku. Chociaż obecnie 11 państw przekroczyło pułap 50% (Dania, Niemcy, Estonia, Irlandia, Cypr, Łotwa, Litwa, Portugalia, Finlandia, Szwecja oraz Wielka Brytania) dla grupy państw, gdzie stopa zatrudnienia starszych pracowników wynosi około 30% ten cel jest jeszcze daleko. Ogólny wzrost wskaźników zatrudnienia wynika z dwóch głównych czynników: efektu demograficznego i zwiększonego udziału kobiet. W wyniku starzenia się pokolenia z wyżu demograficznego wzrósł względny odsetek osób w wieku 55-59 lat, dla których wskaźnik zatrudnienia jest wyższy. Co więcej od 2001 do 2007 roku państwa członkowskie zaobserwowały wyższy wzrost stopy zatrudniania kobiet niż mężczyzn.

Rysunek 5: Zmiana we wskaźniku zatrudnienia starszych pracowników (w wieku 55-64 lat), 2001-2007

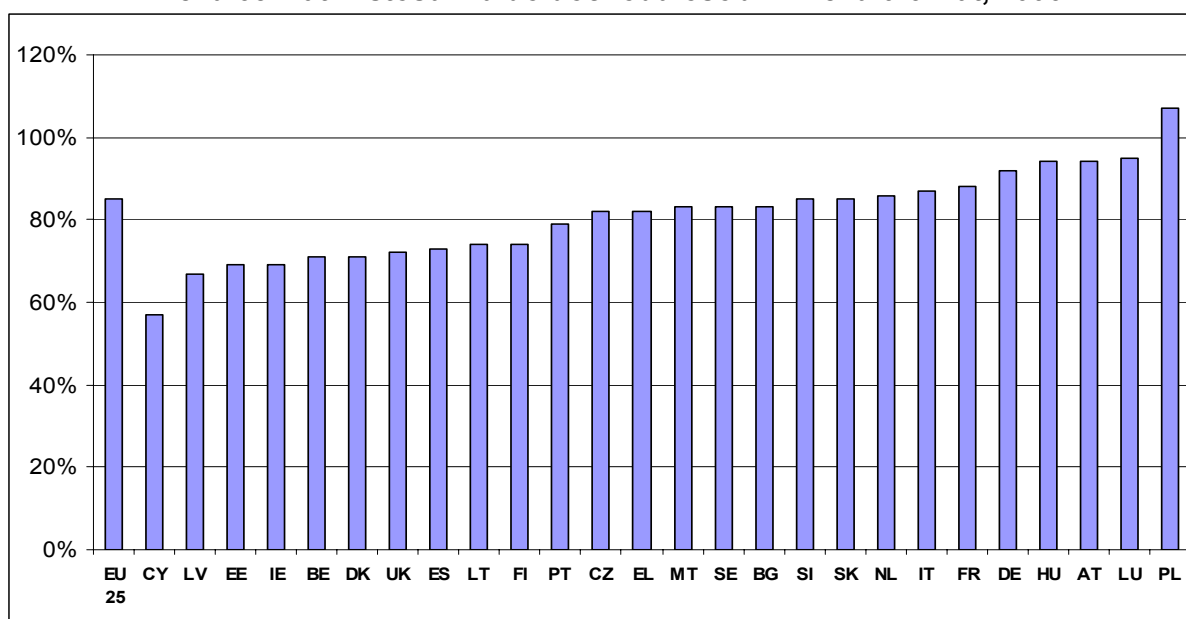

Źródło: Eurostat: Badanie siły roboczej, średnie roczne

Jakie dochody mają starsi pracownicy w porównaniu z resztą populacji?

Obecnie systemom emerytalnym udaje się zazwyczaj w dużym stopniu wyeliminować ubóstwo osób starszych, a osoby w wieku ponad 65 lat osiągają dochody w wysokości około 85% dochodu osób młodych, różnice zaś wahają się od 57% na Cyprze do ponad 100% w Polsce. Niemniej jednak samotne starsze kobiety nadal są dużo bardziej zagrożone ubóstwem niż samotni mężczyźni (28% w porównaniu z 20%).

Rysunek 6: Wartość względna dochodu osób starszych: mediana dochodu osób w wieku 65+ lat w stosunku do dochodu osób w wieku 0-64 lat, 2006

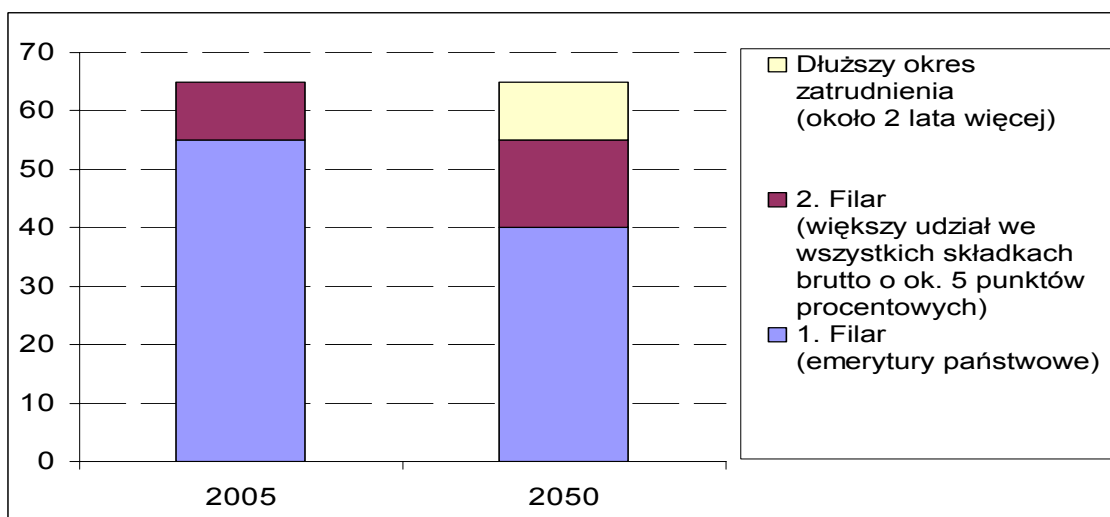

Źródło: SILC (2006) rok odniesienia dochodu 2005; za wyjątkiem UK (rok dochodowy 2006) i IE (ruchomy okres odniesienia dochodu 2005-2006). BG: Krajowe badanie budżetów domowych 2006, dane o dochodach 2006. RO: brak danych. MT i PT: dane tymczasowe. Data uzyskania danych: 16 maja 2008 r.

Jaki jest przewidywany rozwój stóp zastąpienia emerytur?

Reformy przeprowadzone niedawno w wielu państwach członkowskich często przekładały się na obniżenie stóp zastąpienia (typowa emerytura porównana z typową pensją typowego pracownika) w danym wieku emerytalnym. Zamieszczony poniżej wykres ilustruje, jak dochód emerytalny, formie liczony jako odsetek zarobków, wygląda dzisiaj i jak może się zmienić w 2050 roku: mniejsze dochody pochodzące z zabezpieczeń społecznych na emerytury uzupełniane są zabezpieczeniami prywatnymi i dłuższym okresem zatrudnienia.

Rysunek 7: Przewidywana ewolucja stóp zastąpienia emerytur, 2005 i 2050

Źródło: Prognoza sytuacji na podstawie wyników stóp zastąpienia brutto uzyskanych przez podgrupę Komitetu Ochrony Socjalnej ds. wskaźników

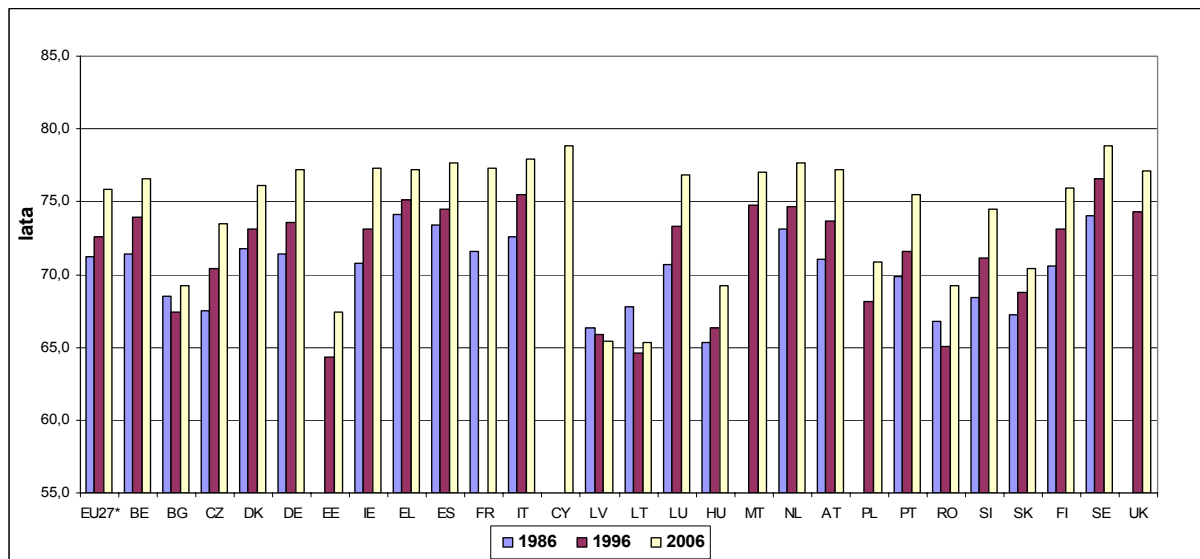
Zdrowie i opieka długoterminowa

Jakie są różnice w oczekiwanej długości życia w krajach UE?

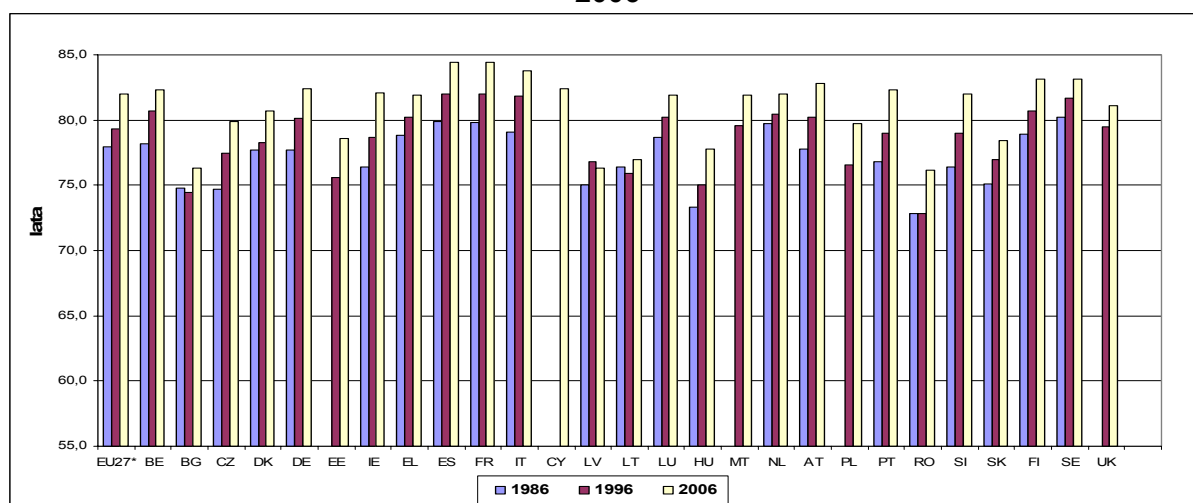
Oczekiwana długość życia w UE ogólnie wydłużyła się w ciągu ostatnich dwóch dziesięcioleci. W 2006 roku średnia w krajach UE-27 wynosiła 82 lata dla kobiet i 76 lat dla mężczyzn, czyli o 4 lata i 5 lat więcej niż 20 lat wcześniej. Oczekiwana długość życia zmalała jednak w państwach bałtyckich, w Bułgarii i Rumunii podczas transformacji systemu gospodarczego na początku lat 90. Choć długość życia w tych krajach wzrosła, jest nadal poniżej poziomu z 1986 roku na Łotwie i Litwie (tylko dla mężczyzn).

Różnice w oczekiwanej długości życia w krajach Europejskich wynoszą 8 lat dla kobiet i 13 dla mężczyzn. Kobiety w Bułgarii, na Łotwie i w Rumunii mogą oczekiwać, że osiągną wiek 76 lat, w porównaniu z 84 latami w Hiszpanii, Francji i we Włoszech. Mężczyźni na Łotwie, Litwie mogą oczekiwać dożycia 65 lat, zaś 79 na Cyprze i w Szwecji. Niektóre kraje nie dogoniły średniej unijnej: w Bułgarii, na Litwie, w Rumunii i na Słowacji różnica pomiędzy krajową średnią życia a średnią europejską wzrosła w ciągu ostatnich 20 lat.

Rysunek 8a: Oczekiwana długość życia w momencie narodzin, mężczyźni, 1986, 1996, 2006

Rysunek 8b: Oczekiwana długość życia w momencie narodzin, kobiety, 1986, 1996 i 2006

Źródło: Eurostat. LV (1986, 1996): źródła narodowe. FR(1986) oznacza FR metropolitalną. Średnie UE to średnie ważone względem populacji. EU27*(2006) w oparciu o dane z 2006 r. za wyjątkiem UK(2005) i IT(2004).

Chociaż ogólnemu wzrostowi oczekiwanej długości życia towarzyszy ogólny, choć mały, wzrost liczby lat zdrowego życia, nie widać wyraźnego zmniejszenia różnicy pomiędzy oczekiwaną długością życia a latami zdrowego życia. Dla krajów UE-15 liczba lat zdrowego życia wzrosła z 64,5 w 1999 roku do 66 lat w 2003 roku dla kobiet i z 62,8 w 1999 roku do 64,5 roku w 2003 roku dla mężczyzn. Chociaż kobiety żyją dłużej niż mężczyźni, stosunkowo większą część życia niż oni są narażone na problemy zdrowotne.

Rysunek 9: Zmiany w oczekiwanej długości życia i latach zdrowego życia pomiędzy rokiem 1995 a 2003

Kraj	Mężczyźni		Kobiety	
	Zmiana w oczekiwanej długości życia	Zmiana w latach zdrowego życia	Zmiana w oczekiwanej długości życia	Zmiana w latach zdrowego życia
BE	1,8	4,1	0,7	2,8
DK	2,3	1,4	1,9	0,2
DE	2,5	5	1,4	0,4
IE	3,1	0,2	2,5	-2,2 (1999-2003)
EL	1,5	0,9	1,1	-0,8
ES	1,9	2,6	1,2	2,5
FR	1,9	0,6	0,9	1,5
IT	2	4,2	1,2	4,4
NL	1,7	0,6	0,5	-3,3
AT	2,5	6,2	1,4	1,6 (2000-2003)
PL	2,8	2,6 (1996-2002)	2,4	2,1 (1996-2002)
PT	2,5	0,2	1,6	-1,3
FI	2,3	2,7 (1996-2003)	1,5	-1,2 (1996-2003)
SE	1,8	0,4 (1997-2003)	0,8	2,2 (1997-2003)
UK	2,2	0,9	1,2	-0,3

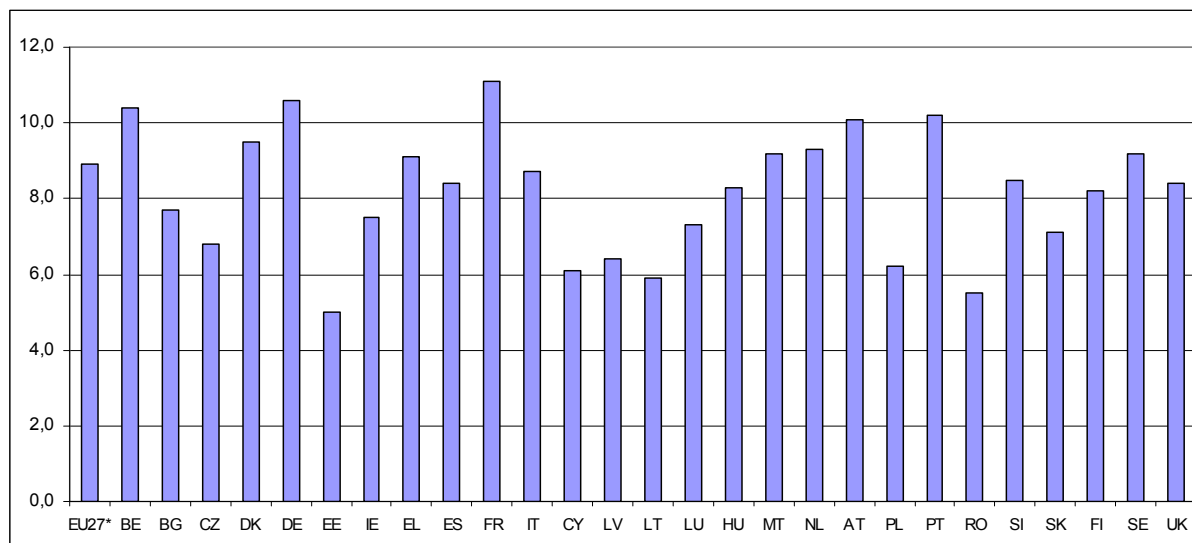
Źródło: Eurostat

Co ze środkami przeznaczonymi na ochronę zdrowia?

W ciągu ostatnich dwóch dziesięcioleci całkowite publiczne i prywatne wydatki na zdrowie wyrażone w odsetku PKB wzrosły w całej UE. Istnieją jednak znaczące różnice pomiędzy krajami. Austria, Belgia, Francja i Portugalia przeznaczają 10% PKB lub więcej na zdrowie, podczas gdy kraje bałtyckie, Cypr, Polska i Rumunia wydają 6% PKB lub mniej. Ogólnie udział wydatków publicznych w całkowitych wydatkach na zdrowie jest duży (ponad 70%). Mimo to prywatne wydatki na opiekę zdrowotną (głównie opłaty bieżące) stanowią ważne źródło

finansowania w większości państw członkowskich. Na Cyprze i w Grecji prywatne wydatki wynoszą ponad 50%, a na Łotwie i w Bułgarii przeszło 40%.

Rysunek 10: Całkowite wydatki na zdrowie wyrażone w % PKB (2006 lub najnowsze dostępne)

Źródło: Dane nt. zdrowia OECD 2008 r. i z bazy danych „Health for All” WHO. Dane odnoszą się do 2006 r.; za wyjątkiem RO, BG, EE, LV, LT, CY, SK, MT i SI: 2005. LU dane skorygowane pod kątem pracowników transgranicznych, EU27*: średnia wartości na wykresach ważona względem populacji.